

Voor in de soep of voor in de sla, of voor als
je voor anderen wilt beslissen alsof je ja kunt
zeggen, je wilt wel koning van Perzië zijn

De gevangenen kun je wegstrepen tegen de gevangenen

en was het dan toch niet beter onder de Shah, de opvolger van Darius
en Xerxes,

want als je de dronkenschap niet meerekent, was Khomeini zo
verschillend van Alexander?

Herinner je hoe de laatste Shah een nieuwe haven wilde laten aanleggen,

waar geen haven was en geen spoorlijn daarheen, en hoe moesten de
bouwmaterialen daarheen gebracht worden,

en trouwens, ok, een haven, maar is de zee dan al vlak bij waar je je vinger
op de landkaart neerlegt?

Je oefent je in verliezen wat je kon zeggen dat je had, zoals de trots en
dronkenschap van Darius, zoon van Hystaspes,

als hij ja zegt, hij wil wel koning van Perzië zijn,

en straks, als beloning, mag je het gedicht daarover weer lezen, het boek
ligt al voor je klaar.

Themistocles zegt dat hij je kan vertellen, als je koning van Perzië wilt
worden,

hoe je elk stuk land erbij kunt krijgen waar je ook koning van wilt zijn,

en dit keer meent hij het echt, is het niet enkel een truc om je een
vergissing te laten maken.

De vergelijkende methode

Speltheorie helpt niet een oplossing te vinden, het is hoogstens een manier om te zien hoe problemen met elkaar vergeleken kunnen worden, dus hoort het bij de vergelijkende methode.

Je leest een geschiedenis van iets waarin elke gebeurtenis vergeleken wordt met een gebeurtenis uit de geschiedenis van iets anders.

Bijvoorbeeld, de geschiedenis van het Osmaanse Rijk naast die van het rijk van de Azteken.

Zonder dat de een de ander voorspelt, zoals het eerdere testament het latere, als de enige zoon Christen geworden is.

Een oude Jood zit op de grond en huilt zacht.

God zegt dat hij dit niet uithoudt, wat is zo erg?

Mijn zoon, de enige die ik heb, is Christen geworden.

Is dat alles? Dan doe je toch wat ik deed in precies zo'n geval, ik ging naar de notaris en liet mijn testament veranderen.

Dat is waarvoor speltheorie uitgevonden is, niet waarvoor tragedie uitgevonden is en die is minstens drie keer uitgevonden.

De eerste keer als een koor op het toneel een tekst zingt die de god van de avond niet noemt.

De tweede keer als een toneelspeler tegen het koor spreekt en een masker draagt dat zo mooi is dat iemand verliefd wordt als hij het op de grond ziet liggen.

De derde keer als de luisteraars beginnen te huilen en niet zeker zijn waarom en de volgende dag vragen ze het toneelstuk te verbieden.

Daarna schrijft Aeschylus *De Perzen* en Pericles betaalt voor de opvoering, omdat onze vijanden groot genoeg zijn om op ons toneel te staan.

De managers van de wereld

De demonen van vroeger onderhandelen over jou
met de demonen van de toekomst,
schrijft Jehoeda Amichai,
terwijl hij wacht op een van de buslijnen
met een jaartal als nummer.

Over welke andere demonen
weet je?

Die van Maxwell
die enkel de snelsten doorlaat
naar waar het koeler is.

De veilingmeester-demon van Walras
die de evenwichtsprijs vindt
en bekendmaakt.

De demon van John Maynard Keynes, onderuitgezakt in zijn leunstoel,
die elke dag rapporten
over jou ontvangt,
maar hij heeft geen tijd om ze allemaal te lezen
of hij heeft liever een halfuur rust.

Hij heeft al bedacht dat het verschrikkelijkste wat je kan gebeuren
veroorzaakt kan worden
door wat niet opwindend of diep is,
en als het ongedaan gemaakt kan worden
dan ook daardoor.

Zie je hier ergens een demon
van de toekomst? Dat moet die zijn
die probeert zo veel mogelijk werk
uit handen te geven
(daar is hij goed in,
zeggen ze,
hij zou ook een grote staat kunnen leiden).

Jaren geleden was hij een week in een klein bos
en hij laat het daaraan over
om zich hem te herinneren.

Model

Je begraaft je carrière in de grond, zoals een plat model van de wereld met rivieren en zeeën van kwikzilver.

Een carrière als een model, je weet toch wat dat is?

Een model in wiskunde is iets dat een verzameling van veronderstellingen kan laten gelden, bijvoorbeeld een meetkundig object dat al die veronderstellingen in één keer waarmaakt.

Zo'n model kun je ook als een bericht opsturen.

Voor een econoom is een model een vereenvoudigde weergave van een deel van de werkelijkheid.

Dat economisch model is vaak ook een aantal wiskundige vergelijkingen en daarvoor zijn ook weer een aantal veronderstellingen nodig.

Wat is de vraag die je model je niet toelaat te stellen?

Denk nu over de staat als een model en de hoogste wetten als de axioma's die dat model warmaken.

Zou je je een staat kunnen voorstellen met enkel het axioma dat als dit of dat niet onrechtvaardig is, niets onrechtvaardig is?

Dat betekent dat je die staat altijd binnen moet kunnen gaan als je op de vlucht bent van op die manier onrechtvaardig behandeld te worden.

Stel je anders een staat voor die voor jou doet dat je niet meer hoeft te denken: als ik dat nu doe hoef ik het later niet meer te doen, wanneer het misschien moeilijker is.

Je hebt een mooie carrière gehad, maar nu zou je nog een week, een maand, mee willen doen, en als het goed gaat, misschien langer.

Omdat het nu avond is, na een erg zonnige dag, durf je dat nu te zeggen.

Je komt pas later terug naar je huis, klopt op de deur alsof je de sleutel vergeten bent, maar toch niemand wakker wilde maken.

Laat in de nacht, een model van de carrières die je opgegeven hebt, maar er zijn er nog steeds een paar over.

envoi

Drie roeiboten
in de rivier,
aan de oever vastgemaakt
met een ijzeren ketting
en een klein slot.

Een fietsendief
kan zo'n slot in een minuut openen
en in een van de boten vluchten.

Verkopen

Een jongen wilde leren
hoe parfums te verkopen
voordat hij hier weer weg moest.

Wat moet je daarvoor weten,
om parfums te verkopen,
niet om ze te maken?

Je begint met het herkennen van geuren
zodat je midden in de stad
kunt zeggen: daar is de zee.

De jongen kwam hier
in een klein schip om te leren
hoe een verkoper van parfums te zijn.

Zeg dat je wacht op een overwinning, ergens, voordat je naar de prijs gaat vragen en wat je teruggezegd wordt is: Bedankt voor het nieuws over jou, nu ben ik weer bij

Je luistert naar het nieuws terwijl je iets anders doet, omdat je zou kunnen horen wat je een beslissing laat nemen, maar dat doe je niet, maar dat je dat zou kunnen maakt ten minste een deel van het luisteren goed en wat je behalve luisteren doet misschien nog iets meer daarvan.

Vandaag zou je wel ontdekt willen worden als een beroepsbelegger en je ontdekker mag de helft hebben van wat je daarmee verdient, gisteren was het nog een kwart.

Hoeveel keer op een dag wil je het nieuws horen en hoeveel daarvan wil je dat verandert van uur tot uur?

Een beroepsbelegger zou niet naar het nieuws hoeven luisteren om te horen wat hij nog niet weet, behalve als hij denkt dat dat nieuws andere beleggers die het horen anders laat bieden of dat andere beroepsbeleggers dat denken.

Vandaag wil je niet voor het nieuws betalen omdat je bang bent dat morgen de prijs verhoogd wordt?

Of erger, dat je gevraagd wordt of dat alles was, wil je niet meer?

Of nog erger, je hoeft niet bij te betalen als je meer wilt, en je hebt nog niet eens iets betaald.

Ze willen niet dat je later zou denken, wanneer je oud bent: had ik dat geld nu nog maar dat ik had toen ik had kunnen betalen voor wat ik niet eens helemaal wilde.

De makkelijkst te begrijpen manier om winst te maken is iets verkopen voor een hogere prijs dan je ervoor betaald hebt, bijvoorbeeld op straat doorverkopen wat je in een winkel gekocht hebt.

Er is een mogelijkheid om dit te doen als je om iets te begrijpen of uit te leggen redeneringen nodig hebt die moeilijk of pijnlijk lijken, niet omdat ze ingewikkeld zijn, maar omdat ze ingaan tegen wat je graag zou willen dat vanzelfsprekend was.

Je kunt ook wachten op een paniek die je niet goed na kunt voelen en dan kopen wat anderen willen verkopen.

Je moet er wel tegen kunnen dat je zelf eerst ook verliest, want een goede paniek gaat nog wel even door.

Verkopen als je denkt dat anderen te graag willen kopen lijkt je veel moeilijker, want je denkt al snel dat anderen te graag willen kopen en je vertrouwt liever op een paniek die je niet helemaal begrijpt of waarvoor je in ieder geval nog geen reden gezien hebt.

Je spreekt alsof als jij iets wilt vertellen er altijd wel iemand is die luistert en dat dat al lange tijd zo is, je geeft vast beleggingstips.

Wil je nu naar het nieuws luisteren of niet? Je hoeft echt niet van wat dan ook je beroep te maken.

Op de markt dansen ze voorzichtig en langzaam, alsof ze zich niet meer door muziek mogen laten helpen.

Luister je wel? Je kunt ook je hand opsteken als je maar half luistert.

Als je toch al bedroefd bent of pijn voelt maak je er medelijden van, want er is altijd wel iemand die dezelfde droefheid of pijn heeft, maar je hoeft niet van alles meteen je beroep te maken.

Je hebt weer eens nieuws gehoord dat je toelaat je te voelen zoals je wilde en trots te zijn op met wie je medelijden hebt, wil je het nu aan iedereen doorvertellen en laten ze je maar even, zo vaak heb je dat niet?

Je beweegt je handen en vingers alsof je alles wat je nog van iets hebt tegen elke prijs wil verkopen, voor het einde van de marktdag.

Een marktdag heeft een begin en een einde, wat betekent dat er altijd een laatste koper van de dag is, zoals de laatste gesneuvelde soldaat van een oorlog of de laatste spreker van een taal.

Je zou trots moeten zijn dat je altijd degene bent die iets als laatste hoort.

Is het makkelijker je triest te voelen nadat je op iets heel kleins trots geweest bent, zoals dat je de laatste koper van een marktdag was, maar je zag niets wat je echt wilde hebben?

De grens

Over hoeveel tegelijk
kun jij nadenken? Stel nu
dat je een baan krijgt waarvoor je over
nog één meer moet nadenken. Zoals toen je
gevraagd was te beslissen waar
de grens zou komen tussen twee staten die toen nog
één waren.

Weet je nog iets wat zo is? De grens tussen
het land van de doden aan één kant
en een ander land aan de andere
of de grens tussen dag en nacht. En je hoeft
geen koning voor een dag te zijn
om straks die van een nacht te zijn in het land
over de grens.

Zou je iets hebben aan een assistent
die het één meer voor je
in zijn hoofd houdt, zoals de assistent
die je doorzaagt als je iets wilt laten zien
wat niemand kan geloven die er niet zelf
bij geweest is? Als een grap vraag je hem
of hij het niet erg vindt
zijn hoofd eraf te horen. Nee, zegt hij, zolang zijn hoofd er eerst
opgezet wordt.

Als je het een keer gedaan hebt
kun je overal grenzen gaan tekenen
van betere staten dan er nu zijn,
en je krijgt een jongen of een meisje om je te helpen,
maar jij moet in je eentje beslissen,
en die nieuwe grenzen worden op een onverwachte dag
bekendgemaakt.

Omdat je niet iedereen
gelukkig kunt maken
maar toch doorgaat met beslissen,
krijg je als betaling
schoonheid die rustig maakt,
dat is ook iets wat je, als het vaker gebeurt, makkelijker
aan kunt nemen.